

Juozas Jakavonis-Tigras:

„Mano gyvybę išgelbėjo padirbti dokumentai“

„Laisvė be kraujo neateina“, – teigia 94 metų Lietuvos partizanas Juozas Jakavonis-Tigras bei priduria, jog apie istoriją reikia šnekėti daug tam, kad ji nebūtų užmiršta. Šiais metais minint Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo trisdešimtmetį bei praėjus 75 metams nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos, partizanas sutiko pasidalinti savo atsiminimais, kaip kartu su Adolfu Ramanausku-Vanagu bei kitais partizanais kovojo už laisvę.

Daug prisiminimų partizanui sukėlė apsilankymas dizainerio Giedriaus Paulausko atkurtų partizanų uniformų parodoje „Laisvės kariai“, vykstančioje Vilniaus dailės akademijos Dizaino inovacijų centre. Suprasdamas istorijos svarbą, J. Jakavonis-Tigras sutiko papasakoti istorijas, kurias prisiminė vaikštinėdamas po ekspoziciją.

Antrojo pasaulinio karo pabaigoje, kai Rytų frontas priartėjo prie Lietuvos, žmonės juto, jog sovietai ruošiasi okupuoti Lietuvą. Kas paskatino Jus, tuo metu dvidešimtmetį jaunuolį, prisidėti prie partizanų?

Mano motina gimė Klepočių kaime. 1944 metais užėjė rusai nusprendė sunaikinti visus namus ir kaimus, kurie radosi prie Nemuno dešiniojo kranto. Kitome Nemuno krante buvo įsikūrę vokiečių kariai, kurie turėjo dvylika kulkosvaidžių ir šaudydavo visus rusų karius, kurie bandydavo persikelti per upę. Tuo metu Nemunas labai raudonavo nuo karių kraujo.

Rusų kariams reikėjo siųsti atskaitą į Maskvą, kiek buvo nužudyta žmonių. Tad jie sugalvojo taktiką: apsupti kaimus ir šaudyti. Nušovė 33 žmones, tarp kurių buvo mano mamos dėdė, tėvo brolis ir jo žmona. Atbėgęs pusbrolis iš kaimo pasakė kas įvyko. Mano mama alpo, labai pergyveno ir vos nenumirė iš sielvarto. Po tokio įvykio ir sukilusio pykčio, susirinko 150 vyrų vienoje vietoje – prasidėjo mūsų krašte partizaninis karas. 1944 metais Kūčių dieną buvo sugedinti šeši kaimai.

Ar Jums partizano uniforma turėjo reikšmę? Ar ją nešiodavote dėl to, jog reikėdavo?

Pagal trapatutinį susitarimą kariams reikėdavo uniformos, jog išsiskirtų iš civilių. Uniformos padėdavo atskirti, kur yra karys ar partizanas, o kur civilis. Mes buvome prisiekę Lietuvos laisvos armijos kariai.

O iš kur Jūs gavote savo uniformą?

Adolfas Ramanauskas-Vanagas turėjo tokias baltas, velvetines kelnes, kurias man atidavė. Tai su tomis kelnėmis atsidūriau tolimuosiuose Rusijos rytuose esančiame Magadane. Atvykus reikėjo persirengti į kalinio drabužius. Taip tos Vanago kelnės ir liko Magadane, o mes, vilkėdami kalinių drabužius, nebeatpažindavome savų. O prieš tai, kaimynas man davė muitininko uniformą, kuri buvo tamsiai žalsva. Jis tarnavo netoli Biržų rajono ir grįžo su beveik nauju švarku bei kelnėmis, kuriuos man ir atidavė. Net kiti partizanai sakė, jog pagal uniformą atrodau kaip užsienietis. Partizanų uniformos mažai kuo skyrėsi nuo kitų uniformų. Visose Lietuvos apygardose būdavo tos pačios.

Kas prisiūdavo žvaigždutę? Ar Jūsų krašte buvo daug siuvėjų, kurios pagelbėdavo partizanams?

Kadangi šeimos būdavo didelės, tai beveik kas antras šeimoje mokėdavo siūti. Vieniems geriau sekdavosi, kiti mokydavosi, tai siuvėjų mums netrūkdavo. Ypač žydų siuvėjų buvo daug, tačiau vėliau jų likimas pasisuko labai bloga linkme.

Kuriamas paralelinis robotas – pasaulinė inovacija atliekamuosiuose menuose

Vilniaus dailės akademija kartu su partneriu UAB „Meniniai tyrimai“ kuria paralelinio roboto (judėjimo platformos) prototipą. Šio projekto mokslinis vadovas – Julijonas Urbonas.

Įrenginys skirtas labai plataus spektro judesių simuliacijai ir įvairių pojūčių sukūrimui. Platforma bus panaudojama tokiuose kūrybinių industrijų sektoriuose kaip atliekamicija menai, atrakcionų parkai, 4D kinas, video žaidimai, specialieji efektai, audiovizualinės medijos. Verslo įmonės, aukštosios mokyklos ir MTEPI organizacijos robotą galės naudoti tyrimų vykdymui ir edukacijai.

Projekto įgyvendinimui numatyta įsigyti hidraulinę stotį su kintamo našumo siurbliu. Ši hidraulinė stotis (žr. nuotrauką), sverianti 400 kg., ką tik atkeliavo iš Vokietijos.

Kuriamas robotas yra laikomas pasauline infrastruktūrinė inovacija atliekamuose menuose. Projekta finansuoja MITA.

Šiuo metu MITA yra paskelbusi kvietimą „MTEP rezultatų komercinimo ir tarptautiškumo skatinimas“, kuris skirtas finansuoti bendrus naujai įkurtų įmonių ir mokslo įstaigų MTEP projektus. Dėl galimybių teikti paraišką šiam kvietimui kviečiame kreiptis į VDA Dizaino inovacijos centrą.

Mūsų inf.

Gal žinote kaip vykdavo partizanų siuvėjų darbas? Iš kur gaudavo medžiagų?

Netoli mūsų krašto buvo pasienis, ir pasienio policija turėdavo uniformas, kurios kai nusidėvėdavo jiems tapdavo neberekalingos, todėl atiduodavo kaimo žmonėms. O kur jiems panaudoti tas uniformas? Į bažnyčią su jomis tai neisi. Todėl jie padėdavo uniformas po spintomis ir taip jos išlikdavo. Ir kai atėjo tokie laikai, jog buvome priversti kovoti, jas atidavė mums. Todėl Dainavos apygardoje daugelis partizanų buvo su pasienio policijos ar šaulių švarkais ar pilnomis uniformomis.

Lietuvoje žiemos būdavo ypač šalios. Kokių būdu saugodavotės nuo šalčio? Ar turėdavote šiltus drabužius?

Aš jaunesnis buvau, tai ne taip tą šaltį ir jaučiau. Negalėdavome miegoti ant žemės, nes tada kūno viena pusė šaldavo ir rizikuodavai susirgti plaučių uždegimu. Todėl surinkdavome kadagių viršūnes ir ant jų miegodavome. Būdavo kaip lovos.

Moterys numegzdavo mums megztinius, pirštines ar šaliką, taip pat kai muose daug avių augindavo, tai turėdavome vilnos. Aišku, apsirengdavome ir miliniais paltais, ir švarkais.

Buvo atvykęs mane aplankyti iš Rusijos lagerių grįžęs Valkininkuose gyvenantis savanoris, tai jis mano žmonai ir vaikams pasakojo, jog jei ne Juozas tai mes būtume visi nušalę, nes jis spardė mus visus, kad nemiegotume. Iš tiesų taip ir buvo, reikėdavo daug judėti, jog kažkiek sušiltume. Nepavydėtinas gyvenimas buvo.

Esate minėjęs, jog su Adolfu Ramanausku-Vanagu buvote labai artimi. Ar buvo momentų, kad pagalvojote, dabar jau bus blogai?

Kartu su Vanagu išgyvenome tikrai daug visko. Atsimenu, buvo vienas nutikimas, kuriame tikrai galvojau, kad žūsiu. Ėjome į žvalgybą, kurioje turėjau eiti pirmas, o kiti partizanai buvo atsilikę maždaug 30 metrų už manęs. Besižvalgydamas tarp didelių žolių pamačiau kyšančias galvas. Supratęs, jog tai rusų kariai, greitai parodžiau už manęs esantiems bendražygiams tūpti tarp žolių. Rusai praėjo visai šalia nepastebėdami mūsų. Jei būtume lėčiau sureagavę, nepasislėpę, tai būtų įvykęs susišaudymas, ir aš, stovėdamas priekyje, būčiau nušautas.

Dar atsimenu, kaip mane suėmė. Visa laimė, jog mano dokumentai buvo padirbti, kuriuose buvo nurodyta, jog aš esu keturiais metais jaunesnis. Tad pagal juos, man buvo tik 16 metų. Kai mane suėmė, įstatyme buvo numatyta, kad paauglius iki 16 metų dar buvo galima praukelti, jog pasirinktų sovietų ideologiją. Taip atsitiko ir su manimi. Jeigu dokumentuose būtų parašyta, jog man iš tiesų yra 20 metų, tai būtų sušaudė, kaip ir visus vyresnius.

Šiuo metu Vilniaus dailės akademijos parodų salėje „Titanikas“ atidaryta Giedriaus Paulausko atkurtų partizanų uniformų „Laisvės Kariai“ paroda, kurioje Jūs taip pat apsilankėte. Kaip jautėtės matydami archyvinės partizanų nuotraukas bei atkurtą partizanų uniformą?

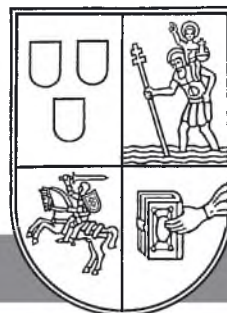
Mano tikslas yra, jog mano papasakoti atsiminimai ir Lietuvoje vykusio karo istorijos išliktų. Todėl labai širdingai dėkoju jūsų kartai, kuri domisi, rašo ir perduoda visiems mūsų išgyvenimus. 2011 metais, kai Kaune minėtos septyniadesimtiosios 1941 m. birželio sukilimo metinės, mūsų – partizanų – buvo beveik 800, o dabar esame likę tik penki. Todėl svarbu, jog istorija neliktų užmiršta.

DIC informacija

LIETUVIŲ DAILININKAI

Tapytojas Valentinus Vankavičius (1800-05-24–1842-05-12). Adolfo Lafosse litografija. LDM

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJA

INFORMACINIS BIULETENIS Nr. 4(304) 2020 GEGUŽĖ

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJOS TARYBOJE

Posėdis vyko gegužės 8 d. neakivaizdiniu būdu, balsuojant elektriniu paštu. Iš 9 Tarybos narių balsavo 7: Daina Urbanavičienė, prof. dr. Adomas Butrimas, prof. Virginija Adomaitienė, doc. Juozas Brundza, doc. dr. Vydas Dolinskas, doc. Edmundas Jackus, doc. Romualdas Kučinskas. Balsavime nedalyvavo Emilė Juozapavičiūtė ir Augustinas Paukštė.

Dienotvarkėje: Vilniaus dailės akademijos metinės veiklos ataskaitos 2019 tvirtinimas. Pagal VDA Statutą Taryba tvirtina Metinės akademijos veiklos ataskaitą. Senatas 2020-04-29 Senato posėdžio nutarimu Nr. S-2020-4/16 patikė VDA Tarybai tvirtinti VDA metinės veiklos ataskaitą 2019 (Senato posėdžio metu iš 30 Senato narių balsavo 28, iš kurių 27 pasisakė už, 1 – prieš).

Su 2019 metų veiklos ataskaitos medžiagos rengimu buvo susiję beveik visi visų VDA padalinių darbuotojai ir vadovai. Padalinių vadovų ir fakultetų dekanų patvirtinta medžiaga buvo teikiama prorektoriams, kurie, ją apibendrinus, teikė Rektoriui. Medžiaga buvo tikslinta, derinta, taisyta, tobulinta. Svarbiausi Akademijos pasiekimai ir veiklos aspektai apibendrinti Ataskaitoje Rektorės pratarinėje.

Iškilus klausimams ar neaiškumams Tarybos nariai galėjo kreiptis į Rektorę jiemis išsiaiškinti. Visi balsavusieji Tarybos nariai pritarė Ataskaitos tvirtinimui. Kai kurie iš jų patikė pasiūlymų atiečiai, pastabų.

Prof. dr. Adomas Butrimas, pritarėdamas Ataskaitai pažymėjo, kad dauguma Akademijos veiklos rodiklių – geri, nors tobulėjimui darvės yra. Jo nuomone, būtina spręsti šias finansines problemas:

- toliau kasmet mažinti atlyginimų „išbalansavimą“;

- atsakingiems rektorato nariams ir padalinių vadovams privalu konkrečiai įsipareigoti, kaip jie spręš Akademijos padalinių – Nidos meno kolonijos, Mizarų praktikų ir poilsio bazės, Pancmunės pilies ir VDA galerijų – rentabilumo klausimus, nustatys sprendimų būdus ir kasmetinius įsipareigojimus. Galimi būdai – bilietų kainos ir „bilietų namelis“ prie vartų (kaip Lietuvos ir daugelyje Europos pilių); ekspozicijos išplėtimas, gerinti blogai tvarkomą nuomininkų mokėsių surinkimą, sutartis (Pancmunės pilis), Nidoje ir Mizaruose – mokėsių už patalynę, vandeni, elektrą ir pan. visų renginių, praktikų, konferencijų dalyviams (taip pat dėstytojams ir studentams); aktyvesnės nuomininkų paicškos ir darbuotojų atlyginimo priklausomybė nuo rentabilumo.

A. Butrimas pasiūlė iki 2020-07-01 patikėti Tarybai veiklos planą šioms problemoms spręsti. Doc. dr. Vydas Dolinskas pritarė Ataskaitai ir A. Butrimo išsakytiems siūlymams. Doc. Juozas Brundza pritarė Ataskaitai pažymėdamas, kad ne tik kai kurių VDA veiklų rentabilumo, bet ir tų veiklų atitikimo VDA strateginiams studijų, meno ir mokslo tikslams klausimai turėtų būti sprendžiami. Doc. Romualdas Kučinskas, pritarėdamas Ataskaitai ir A. Butrimo išsakytiems siūlymams, pažymėjo, kad didžiausia pastaba būtų 14 skyriui *Finansinių išteklių valdymas*. Jo manymu, skyriuje nėra nieko apie valdymą, viskas – tik apie apskaitą. Tai daugiau buhalterinis, o ne finansinis skyrius. R. Kučinskas pasiūlė Tarybai imtis darbų ir pildyti ar tikslinti svarbų Akademijos dokumentą – VDA biudžeto taisyklės. Vadovaujantis būtent šiuo dokumentu yra vykdoma finansinė akademijos veikla, teikiama programų tvirtinimai metų pradžioje ir ataskaitos Senatui, Tarybai. Patikslinus šio dokumento 2.1, 2.2 skyrius, atsirastų formalus, nuolatinis pagrindas sieti Strategiją su veikla, planuoti finansus, vykdyti projektus nuosekliai, o ne *ad hoc*.

Prof. Virginija Adomaitienė pritarė Ataskaitai ir pažymėjo, kad praėjusį pusmetį Rektoratas suformavo ir Taryba patvirtino strategines gaires nuo 2020 metų tiek trumpam laikotarpiui, tiek ir devesneriems metams į priekį. Biudžeto taisyklės ir jo vykdymas yra tik darbinis klausimas, kuris padės realizuoti strategines veiklas. Pagrindiniu klausimu ji laiko priimtas strategines veiklas ir Akademijos veiklų joms atitikimą.

Daina Urbanavičienė, pritarėdamas Ataskaitai, pasiūlė pasibaigus karantinui kartu su Rektore surengti susitikimą-apatarimą, ką dar reikėtų ir būtų galima tobulinti Akademijos veikloje.

Nutarta vienbalsiai tvirtinti Vilniaus dailės akademijos metinės veiklos ataskaitą 2019.

Vilniaus dailės akademijos DIC paroda „Laisvės kariai“ aplankė ir Lietuvos kariuomenės vadas gen. lt. Valdemaras Rupšys su štabo karininkais.

Ievos Budzeikaitės nuotr.

SENATE

Gegužės 27 d. posėdis vyko neakivaizdiniu būdu. Į pagal 2020 m. Senato darbo planą gegužės 27 d. neakivaizdiniu būdu rengiamo Senato posėdžio dienotvarkė buvo įtraukti neatidėliotino sprendimo reikalaujantys klausimai. Pristatomų klausimų medžiaga buvo apsparstyta katedros, fakulteto, Rektorate ir/ar Senato darbo komitetuose. Medžiaga derinta su Akademijos teisininke, tikslinta, taisyta. Iškilus klausimams senatoriai turėjo galimybę kreiptis į medžiagą pristatančius Senato narius elektriniu paštu. Savo nuomonę balsuojant elektriniu būdu iš 30 Senato narių išreiškė 26.

Pirmiausia prorektorė studijoms dr. Ieva Pleikienė patikė tvirtinti 2020–2021 mokslo metų studijų kalendorių. Jis patvirtintas 23 balsais už (3 susilaikė).

Po to prorektorė studijoms dr. I. Pleikienė patikė tvirtinti 2020–2021 m. m. studijų planus ir atnaujintus I, II pakopos ir vicintųjų studijų ir III pakopos priėmimo taisyklės, taip pat patikė Kūrybinių darbų aplanko reikalavimus. Nutarta tvirtinti 2020–2021 m. m. studijų planus ir atnaujintus priėmimo taisyklės (25 balsų už, 1 susilaikė).

Rektorė Ieva Skauronė patikė 2020–2022 m. VDA strateginį veiklos planą pritari teikimui tvirtinti VDA Tarybai. Senato nariai tam pritarė vienbalsiai.

Prorektorius menui ir mokslui dr. Marius Iršėnas patikė dokumentus dėl galerijos „ARgenTum“ ir Keramikos kūrybino centro naikinimo: Rektoro raštą Senatui dėl „ARgenTum“ ir KKC veiklos nutraukimo, Rektoro posėdžio protokolo išrašą dėl „ARgenTum“ ir KKC, VDA Tėlšių fakulteto raštą dėl „ARgenTum“, VDA Vilniaus fakulteto Keramikos ka-

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJOS KRONIKA

Gegužė

Galerijoje „Artifex“ veikia Onos Grigaitės paroda „Saulėlydis/Sunset“

4 d. Galerijoje „Akademija“ atidaroma Žilvino Bražuko paroda „Gyvenimas kaip raskladuška“

7–8 d. Dailėtyros instituto organizuota tarptautinė nuotolinė mokslinė konferencija „Materialus knygos kūnas: tarp tradicijos ir inovacijos“

12 d. Galerijoje „(AV 17) Gallery“ atidaroma prof. Mindaugo Navako paroda „Porcelianas“

27 d. Senato posėdis

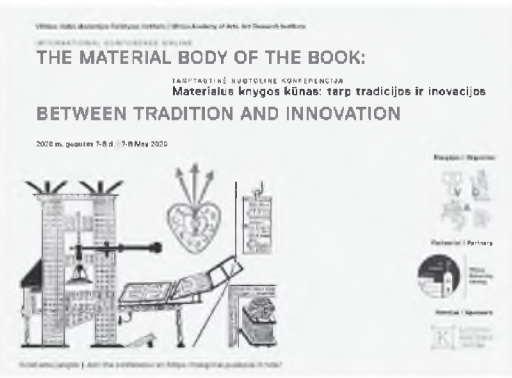
25 d. Prasideda Vilniaus fakulteto Bakalauro

Iš Onos Grigaitės parodos „Saulėlydis/Sunset“

Mindaugo Navako parodoje „Porcelianas“

studijų baigiamųjų darbų gynimai
Nuo 25 d. VDA studentai vėl gali dirbti meno ir dizaino laboratorijose bei savo studijose.

SENATE

tedros raštą dėl KKC. Nutarta panaikinti Vilniaus dailės akademijos galeriją „ARgenTum“ nuo 2020 m. birželio 30 d. (20 balsų už, 1 prieš, 5 susilaikė) ir panaikinti Vilniaus dailės akademijos Keramikos kūrybinį centrą nuo 2020 m. birželio 30 d. (24 balsų už, 2 susilaikė).

Po to svarstyta Konkursų Vilniaus dailės akademijos dėstytojų ir mokslo darbuotojų pareigas eiti organizavimo ir jų atestavimo tvarkos aprašo (patvirtinto Senate 2017-04-19) su redakciniais pakeitimais tvirtinimas. Prorektorius menui ir mokslui dr. M. Iršėnas, pažymėjo, kad Senatui teikiama tvirtinti redakcinių Aprašo pakeitimų būtinybę sąlygojo nauji aspektai, kurie nebuvo apibūdinti 2017-04-19 Senate patvirtintame Apraše:

– Artėjančias atestacijas teks vykdyti nuotoliniu būdu.

– Pasikeitė apraše minima fakultetų struktūra – neiliko Aukštųjų studijų fakulteto.

– Victoje Apraše apibūdinamų dviejų Meno ir Mokslo prorektorijų Akademijos struktūroje liko vienas Meno ir mokslo prorektorius.

Nutarta tvirtinti Konkursų Vilniaus dailės akademijos dėstytojų ir mokslo darbuotojų pareigas eiti organizavimo ir jų atestavimo tvarkos aprašą su redakciniais pakeitimais (vienbalsiai).

Prorektorius menui ir mokslui dr. M. Iršėnas ir Doktorantūros skyriaus koordinatörė Alfrėda Pilitauskaitė pateikė Lietuvos mokslo tarybos raštą dėl komiteto sudėties ir naują komiteto sudėtį, kurioje vietoje prof. dr. Vytauto Kibildžio įtraukiamas doc. Julijonas Urbonas. Vienbalsiai pavirtinta ši Dizaino krypties meno doktorantūros komiteto sudėtis: prof. dr. (hp) Aleksandra Aleksandravičiūtė, prof. dr. Adomas Butrimas, doc. dr. Tolita Jablonskienė, prof. Audrius Klimas, prof. Aušra Lisauskienė, dr. Jolita Liškevičienė, dr. Rūta Mickienė, prof. Jolanta Talaitytė, doc. Julijonas Urbonas.

Prof. Rimvydas Petrauskas ir Giedrius Paulauskas

Užsidarė paroda „Laisvės kariai“

Pandemija stipriai kirto ne tik verslui, bet ir menininkams ir kultūros atstovams: ne pilną mėnesį veikė ir Vilniaus dailės akademijos Dizaino inovacijų centre (DIC) Giedriaus Paulausko paroda „Laisvės kariai“, kurioje pristatytos atkurtos autentiškos partizanų uniformos. Paskutinį gegužės savaitgalį autorius pakvietė apsilankyti visus istorijos, meno ir dizaino gerbėjus bei šeimas su vaikais. Šį savaitgalį lankytojai rado ir vaikams pritaiktą edukacinę užduotį.

Ekspozicijai suteikė gyvumą

„Išskodami idėjų įgyvendinti parodą, išsikėlėme tikslą, kad ji būtų „gyva“. Nenorėjome ekspozicijos padėti po stiklinių gaubtu. Ieškojome sprendimų, kad parodoje žmogus išjaustų kuo daugiau emocijų“, – pasakoja parodos autorius G. Paulauskas. Nors tema nepaprastai rimta, o uniformos, karių atributika bei archyvinės nuotraukos suaugusiems kelia pagarbą, tačiau mažamečiams vaikams yra gana sudėtinga ilgai išlaikyti dėmesį tokio pobūdžio parodose. Jose nėra spalvingų paveikslėlių ar kitokių interaktyvių veikių, o parodos tematiką nėra emociškai lengva paaikškinti. „Ilgai svarstėme, ar dėl karantino uždytą parodą atnaujinti. Bet nusprendėme, kad tegul tai būna bendrystės gestas šiuo visiems, ypatingai meno kūrėjams, sunkiu metu. Norime suteikti paskutinę galimybę apsilankyti tikrai daug dėmesio sulaukusioje parodoje“, – teigė VDA DIC direktorius Marius Urbanavičius.

Užduotis slepiasi ekspozicijoje

DIC bei dizaineris G. Paulauskas sugalvojo būdą, kaip tėvams su mažamečiais vaikais apsilankyti parodoje ir ramiai apžvelgti visą ekspoziciją. Parodoje vaikų laukė užduotis: surasti pasislėpusius žvėrelius, kurių pavadinimai buvo naudojami kaip partizanų slapyvardžiai. „Rengdami parodas pastebėjome, kad dažnai vaikai nesugeba ilgam sukaupti dėmesio. Nenorėjome eiti lengviausiu keliu ir pastatyti su popieriumi ir piešukais. Taip gimė idėja. Visi ekspozicijoje esantys gyvūnai atkartoja partizanų slapyvardžius. Tai yra puikus būdas vaikams susipažinti su Lietuvos istorija bei praleisti kokybišką laiką parodoje kartu su tėvais“, – sakė M. Urbanavičius.

Vaikai, atlikę užduotį, gavo pažymėjimą su dizainerio G. Paulausko bei M. Urbanavičiaus parašais. Parodos autorius tiki, kad tai puiki idėja ir ateityje galėtų tapti alternatyva įprastai istorijos pamokai.

Birželio 1 d. paroda „Laisvės kariai“ užsidarė. Pats paskutinis jos svečias iš autoriaus dizainerio Giedriaus Paulausko lūpų išgirdęs atkurtų partizanų uniformų istoriją buvo Vilniaus universiteto rektorius prof. Rimvydas Petrauskas „Tai buvo labai įdomi paroda“, – sakė jis. *Mūsų inf.*

PRIEŠ 70 METŲ...

(pabaiga. Pradžią Nr.3)

Aš manau, kad mes silpnai užsiimame partinės organizacijos augimu. Iš viso į partiją priimi keturi žmonės, o bazė augo dar silpniau. Reikia, kad šiuo klausimu užsiimtų visi komunistai.

Drg. GEDMINAS: Mūsų institute vykdomas didelis mokomasis-auklėjamas darbas. Daug dirba ir studentų profkomitetas. Ir reikia pažymėti, kad per pastuosius pusantų metų pasikeitė studentų sudėtis, jie išaugo politiškai, įsitraukė į visuomeninę veiklą, ėmė geriau mokytis, bet visgi būtina pažymėti, kad auklėjamas darbas pas mus vykdomas nepakankamai. Partinio švietimo tinklo rateliai dirba nepatenkinamai. Partinė organizacija neapibendrinu ratelių darbo ir nepadarė reikiamų išvadų. O juk šiam klausimui reikia daugiau dėmesio.

Keramikos fakultete, kur katedros vedėju ir dekanu yra prof. STROLIS, padėtis negera visais atžvilgiais. Pats prof. STROLIS oficialiose kalbose pabrėžia komjaunimo darbo svarbą, o iš tiesų ironiškai ir pasityčiodamas žvelgia į partinės ir komjaunimo organizacijų renginius. Dėl to neatsitiktinai, Keramikos fakultete einamosios politikos ratelyje, kai ratelio vadovas apibūdino religiją kaip opiumą liaudžiai, kaip iliuziją, kaip reakcingų klasių ideologiją, studentė ANZOVIČIŪTĖ pareiškė: „O kada mes švenčiame spalio revoliucijos metines, tai argi ne iliuzija?“

Aš įsitikinęs, kad šitokias mintis studentai ANZOVIČIŪTEI įteigė kiti žmonės. Keramikos fakultetui reikia užsiimti iš esmės.

Drg. PANCEROVAS: Savo pranešime drg. REIMERIS nurodė, kad aš palaikau ryšius su buvusio generolo KRAUCEVIČIAUS¹ dukra, o taip pat padedu jai auklėti vaikai. Tai tiesa, bet jei patikrintumėte, tai gal aš būčiau šiame reikale nealkaltas. Dabar aš noriu apsisoti ties mūsų atliekamais darbais Dailės mokykloje.

Iš komunistų ten dirbame mudu su JUKNIENE. Darbo ten daug. Mes pasiekėme, kad visi mokytojai mokytųsi vakariniame Marksizmo-leninizmo universitete. Sudarytas ratelis Lenino ir Stalinio biografijai studijuoti – šiam darbiui vadovauja drg. KAZLAUSKAITĖ. Kolektyvas dalyvavo rinkimuose į TSRS Aukščiausiąją Tarybą. Blogai, kad partinės organizacijos sekretorius drg. REIMERIS nesidomi mūsų darbu, o dėl to nieko nepasakė apie vidurines mokyklas, kur dirba komunistai.

Drg. DENISOVAS². VKP(b) narys drg. DENISOVAS savo pasisakyme nurodė, kad partinė organizacija idėjiškai-politiškai išaugo, sutvirtėjo ir pasiekė ženklų teigiamų rezultatų visame mokymo ir auklėjimo darbe. Jos įtaka visam instituto kolektyvui išaugo. Į jos balsą įsiklausoma ir ji išmoko mobilizuoti mases spręsti prieš Institutą iškylančius uždavinius. Pažymėjęs konkrečius partinės organizacijos pasiekimus, kurie pasireiškė tuo, kad profesorių-dėstytojų ir studentų kūryboje visiškai išnaikinta apolitinė tematika, o mūsų tarybinės tikrovės tematika tvirtai užėmė savo vietą, kad kovos su formalizmu ir kitomis buržuazinės ideologijos formomis pasekoje kolektyvui pavyko sukurti kūrybinių, kurie rado vietą Sąjunginėse ir Respublikinėse parodose, kad mokomasis-pedagoginis procesas tapo organizuotesnis, o pedagogų kolektyvas pradėjo reikštis ne tik kaip savo srities specialistai, bet ir kaip pedagogai-auklėtojai ir pan.

Drg. DENISOVAS nurodė, kad partinė organizacija turėtų žymiai didesnį pasisekimą, jeigu vidinis partinis ir masinis-politinis darbas vyktų daug darniau ir be grubių klaidų, kurios pasitaikė partinės organizacijos, jos sekretoriaus ir pavaduotojo darbe. Yra žinoma, sako dr. DENISOVAS, kad atskaitiniu laikotarpiu prieš mūsų partinę organizaciją buvo [iškeltas] uždavinys realizuoti VKP(b) CK nutarimus ideologiniais klausimais, Lietuvos komunistų (bolševikų) partijos VI suvažiavimo ir XV plenumo nutarimus. Mes plačiai pristatėme instituto kolektyvui šiuos istorinius dokumentus, mobilizavome kolektyvą jų įgyvendinimui ir neabejotinai turėjome laimėjimų mokymo ir auklėjimo darbe. Bet kaip į šį reikalą pasižiūrėjo partinės organizacijos sekretorius drg. REIMERIS ir jo pavaduotoja drg. PETROVA? Matomai, norėdami būti visiems geri žmonės jie nusišalino, nedalyvavo dviejuose profesorių-dėstytojų susirinkimuose ir kada buvo svarstomi Lietuvos KP(b) VI suvažiavimo rezultatai, ir kada buvo svarstomi laikraščio „Pravda“ ir „Kultūra i Žyzn“ redakciniai straipsniai apie vieną antipatriotinę teatro kritikų grupę. Maža to, kada aš padariau pastabą drg. REIMERIUI apie tai, kad iš jų pusės įvyko klaida, kad toks elgesys negali būti įvertintas kitaip kaip tik nenoras kovoti su buržuazinės ideologijos pasireiškimais, drg. REIMERIS apie šią mano pastabą papasakojo drg. PETROVA, o ta patarė jam spjauti į šią pastabą, kad nuo jų neskaudėtų galva. Tai mažų mažiausiai miesčioniškumas, bet šis faktas charakterizuoja sekretoriaus ir jo pavaduotojos politinį nebrandumą. Šiuo klausimu mes turėjom griežtą pokalbį, bet kaip matyti drg. REIMERIS nepadarė reikiamų išvadų. Drg. BORZINAS savo pasisakyme kalbėjo, kad atvirame partiniame susirinkime, kada buvo svarstomos priemonės apie Lietuvos KP(b) CK V-ojo plenumo nutarimų dėl liaudies švietimo būklės realizavimą – partinės organizacijos sekretorius drg. REIMERIS pratylo, nepasisakė, o kalbėti buvo apie ką, mat pasisakė draugai nurodė, kad mokymo ir kūrybiniame darbe Tapybos fakultete kai kurie pedagogai naudoja formalistinius metodus sprendžiant kompoziciją, kad formalizmo pasireiškimai neigiamai veikia studentinio jaunimo meninį ir idėjinį auklėjimą. Bet tai, kad drg. REIMERIS pratylo, nepasisakė, dar pusė bėdos, o visa bėda yra ta, kad po partinio susirinkimo drg. REIMERIS, kaip partinės organizacijos sekretorius, dalyvaudamas Tapybos katedros posėdyje leido, kad jie, jam sutinkant, priėmė sprendimą, visiškai prieštaraujantį partinio

ARCHYVAI

susirinkimo nutarimui. Jeigu partinis susirinkimas savo nutarime užrašė, kad jis „negali nepažymėti to fakto, kad atskirų katedrų (tapybos, grafikos)

darbe ir toliau pasireiškia formalizmas ir nesąžiningas atskirų pedagogų požiūris į mokojojo-pedagoginio proceso organizavimą...“, tai Tapybos katedros sprendime iš [19]49 12 31 šiuo klausimu mes skaitome: „Katedros taryba mano, kad kaltinimai apie formalizmo pasireiškimą Tapybos katedroje, studentų ir kompozicijos užsiėmimuose – yra neteisingi, kad toks kritikos metodas yra nekonstruktivus ir į katedros darbą įneša ne teigiamas nuotaikas“.

Mes apsvartėme šį katedros sprendimą Instituto taryboje. Katedros nariai pripažino, kad mes padarėme klaidą, tiesa, nurodant, kad formalizmo pasitaikė Tekstilės katedros darbe, kur katedros vedėjas yra instituto direktorius, bet visi jie pabrėžė tai, kad partinės organizacijos sekretorius drg. REIMERIS dalyvavo kai buvo priimtas šis sprendimas. Aš klausiu: „Kaip tai pavadinti, drg. REIMERI, ar nėra tai prisitaikymas prie esamos situacijos?“

Turiu pažymėti ir tokį trūkumą mūsų darbe. Partinis susirinkimas priima nutarimą ne tam, kad pridėtų jį prie bylos, o tam, kad įvykdytų, bet tam, kad nutarimai būtų sėkmingai vykdomi, būtina organizuoti darbą ir kontroliuoti nutarimo įvykdymą. O šito pas mus ir trūksta. Per visą atskaitinį laikotarpį mes nė karto neaptarėme klausimo apie to ar kito mūsų nutarimo įgyvendinimą. Tai didelis trūkumas, kurį būtina pašalinti. Drg. BORZINAS, GEDMINAS ir kt. kėlė klausimą apie instituto direktorių VAITĮ ir dekaną STROLĮ. Aš turiu pripažinti savo asmeninę klaidą tame, kad mokslo metų pradžioje kartu su draugais REIMERIUI ir PETROVA sutikau, kad drg. VAITYS būtų pakeistas instituto direktoriaus poste.

Kada buvo išsiaiškinta, kad broliai VAIČIAI atsakoriškai tarnavo vokiečių-fašistų armijoje, kad VAITYS taip pat nuslėpė tai, kad jo žmona yra baltagvardiečių generolo PETROVO dukte, kilo praktinis klausimas apie drg. VAIČIO atleidimą iš instituto direktoriaus pareigų ir reikėjo tai padaryti. Bet kadangi Meno reikalų valdyba rekomendavo į šį darbą tikrai profesorių ŽMUI-DZINAVIČIŪ – mes nesutikome, o kito žmogaus neradome. Dabar, ryšium su tuo, kad STROLIS, VAITYS, KAZOKAS – toliau girtauja – drg. BORZINAS čia papasakojo apie jų ardomąją veiklą tarp studentų, – aš manau, kad mes privalome išskirti klausimą prieš aukščiausio esančius organus dėl būtinybės imtis priemonių padėčiai pagerinti.

Instituto direktorius VAITYS neatlieka darbo, jis toliau veidmainiauja, išsisukinėja. Mes žinome, kad jis anksčiau kartu du prof. STROLIUI ir su dėstytoju, Piesimo katedros vedėju KAZOKU – organizavo „Nepriklausomos buržuazinės Lietuvos“ vakarą, kuriam mes užkirtome kelią. Žinoma, kad faktiškai direktoriumi buvo ne VAITYS, o STROLIS. Mes stengėmės atplėšti VAITĮ nuo STROLIO ir jo kompanijos, kai ką nuveikėme šia kryptimi. Visgi, kaip matyti dabar, VAIČIO persitvarkymas yra paviršutiniškas, o už šio įvaizdžio lieka sena esmė. Kaip žinia, pastaruosiu metu, ryšium su kalbomis apie dviejų fakultetų perkėlimą į Vilnių profesorių-dėstytojų kolektyve ir tarp studentų pasireiškė apatiją darbe, kas rado atspindį suprustėjusioje darbo disciplinoje ir neilko reikiamo susidomėjimo kūryba. Tai grėsė sutrukdyti sėkmingai užbaigti mokslo metus ir praveisti pavasarinis egzaminus. Užtenka pasakyti, kad tikai 1950 metų kovą studentai be pateisinamos priežasties praleido iš viso 3450 valandų, o Tapybos fakultete – 1530 valandų, skulptūroje – 812 valandų, tekstilėje – 712 valandų, keramikoje 396 valandas; tarp atsainiausiai į mokslą žvelgiančių papuolė komjaunuoliai: VARNAS, VITANIS, RAPKA, PARTYTYE ir kt. Užsiėmimus praleidinėjo ir komunistai drg. GEDMINAS ir BORZINAS. Kad likviduotume šį plyšį reikėjo griežtai politiškai kelti klausimą, bet jį taip kelti negalima be to, kad nepaliesume fakultetų dekanų prof. STROLIO ir UŠINSKO. Drg. VAITYS nuo šio klausimo sprendimo nusišalino. Vienintelį ką jis galėjo – tai pasirašyti mano parašytą įsakymą. O kada svarstėme šį klausimą susirinkime, tai drg. VAITYS net nematė reikalo pasisakyti ir pareikalauti iš kolektyvo likviduoti šį plyšį. Prieš instituto partinę organizaciją iškilė dideli neatidėliotini uždaviniai. Mums reikia mobilizuoti visą kolektyvą sėkmingam mokslo metų užbaigimui ir sėkmingai įvykdyti pavasarinis egzaminų sesijas. Reikia skirti daug dėmesio tam, kad diplomantai, o šiais metais kaip dar niekad instituto istorijoje, institutą baigia per 30 žmonių, šiemet laiku užbaigtų savo diplominius darbus ir išlaikytų valstybinį egzaminą. Mus reikia daug rimčiau imtis darbo pasiruošiant Tarybų valdžios Lietuvoje 10-mečiui. Visas profesorių-dėstytojų kolektyvas ir geriausi studentai privalės pateikti savo kūrinius Respublikinei parodai. Šia kryptimi yra dirbama, bet daugelis draugų su darbas atsilieka – nebaigė eskizų. Tuo pačiu metu mums reikia užsiimti pasirengimu naujiems mokslo metams. Visame šitame darbe svarbiausi klausimai buvo: kolektyvo komunistinis auklėjimas ir ryžtinga kova su formalizmu pasireiškimais ir kitomis buržuazinės ideologijos formomis, kova prieš buržuazines-nacionalistines ir klerikalines įtakas, instituto kolektyvo išvalymas nuo svetimų elementų ir bolševikinės kritikos bei savikritikos išplėtojimas, komunistų bolševikinio budrumo kėlimas. Turiu pasakyti, kad komunistų idėjinio-politinio augimo klausimui, jų bolševikiniam tvirtumui mes turime skirti ypatingą dėmesį. <...>

Versta iš rusų kalbos. LYA. F.4126. Ap. 1. B.4. P.23–27.

¹ Juozas Kraucevičius (1879–1964), Lietuvos kariuomenės generolas; ² Trifimas Denisovas, KTDDI direktoriaus pavaduotojas.